

SCIENTIFIC COMMITTEE / BİLİMSEL KOMİTE

MARIA DE FÁTIMA ABRAMOS (APECMA- PORTEKİZ/PORTUGAL), CATHERINE BALMELLE (CNRS PARIS-FRANSA/FRANCE), BİROL CAN (UŞAK ÜNİVERSİTESİ - TÜRKİYE), JEAN-PIERRE DARMON (CNRS PARIS-FRANSA/FRANCE), MARIA DE JESUS DURAN KREMER (UNIVERSITY NOVA OF LISBON - PORTEKİZ/PORTUGAL), MICHEL FUCHS (LAUSANNE UNIVERSITY - İSVİÇRE/SWISS), KUTALMIŞ GÖRKAY (ANKARA ÜNİVERSİTESİ - TÜRKİYE), ANNE-MARIE GUIMIER-SORBETS (AIEMA - FRANSA/FRANCE), WERNER JOBST (AUSTRIAN ACADEMY OF SCIENCES - AVUSTURYA/AUSTRIA), AMINA-AİCHA MALEK (CNRS PARIS -FRANSA/FRANCE), İBRAHİM HAKAN MERT (BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ -TÜRKİYE), MARIA LUZ NEIRA JIMÉNEZ (UNIVERSIDAD CARLOS III DE MADRID -İSPANYA/SPAIN), MAREK T. OLSZEWSKI (UNIVERSITY OF WARSAW - POLONYA/POLAND), ASHER OVADIAH (TEL AVIV UNIVERSITY - İSRAIL/ISRAEL), MEHMET ÖNAL (HARRAN ÜNİVERSİTESİ - TÜRKİYE), DAVID PARRISH (PURDUE UNIVERSITY - A.B.D./U.S.A), GÜRCAN POLAT (EGE ÜNİVERSİTESİ - TÜRKİYE), MARIE-PATRICIA RAYNAUD (CNRS PARIS - FRANSA/FRANCE), DERYA ŞAHİN (BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ -TÜRKİYE), MUSTAFA ŞAHİN (BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ -TÜRKİYE), Y. SELÇUK ŞENER (ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ - TÜRKİYE), EMİNE TOK (EGE ÜNİVERSİTESİ -TÜRKİYE), AYÇA TİRYAKİ TÜRKMEENOĞLU (İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ -TÜRKİYE), PATRICIA WITTS (AIEMA- BİRLEŞİK KRALLIK/UNITED KINGDOM), LİCİNIA N.C. WRENCH (NEW UNIVERSITY OF LISBON - PORTEKİZ/PORTUGAL)

JMR

Volume 14

2021

Bursa Uludağ University Press
Bursa Uludağ University Mosaic Research Center
Series - 3
JMR - 14

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. A. Saim KILAVUZ

AIEMA TÜRKİYE
Derya ŞAHİN
Mustafa ŞAHİN
Hazal ÇITAKOĞLU

JMR PERIODICAL
Mustafa ŞAHİN
Derya ŞAHİN

Hazal ÇITAKOĞLU / N. Deniz ÜNSAL / Serap ALA ÇELİK

Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınları
Bursa Uludağ Üniversitesi Mozaik Araştırmaları Merkezi
Serisi - 3

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
University Rector / Rektör

AIEMA TÜRKİYE
Director / Direktör
Associated Director / Yardımcı Direktör
Yönetim Kurulu Üyesi/ Board Member

JMR SÜRELİ YAYINI
Editor / Editör

Assistant Editor - Redaction / Yardımcı Editör - Redaksiyon
Journal Secretaries / Dergi Sekreterleri

BOARD OF REFEREES OF THIS VOLUME

Fâtima ABRAÇOS, Ali Akın AKYOL, Simonetta ANGIOLILLO, Rengin BECEREN ÖZTÜRK, James CROW, Jean-Pierre DARMON, Ayelet DAYAN, Maria de Jesus DURAN KREMER, Carmen GARCÍA BUENO, Amir GORZALCZANY, Anne-Marie GUIMIER-SORBETS, Filiz İNANAN, Gülgün KÖROĞLU, Sean LEATHERBURY, Guadalupe LOPEZ MONTEAGUDO, Amina-Aicha MALEK, Francesca Paola MASSARA, Demetrios MICHAELIDES, Eric MORVILLEZ, Cátia MOURÃO, Maria Luz NEIRA JIMENEZ, Marek T. OLSZEWSKI, Elda OMARI, Mehmet ÖNAL, Sami PATACI, Lluís PONS PUJOL, Vania POPOVA, Fernando REGUERAS GRANDE, Thomas ROBY, Veronika SCHEIBELREITER-GAIL, Mirena SLAVOVA, Brigitte STEGER, Derya ŞAHİN, Yaşar Selçuk ŞENER, Ayça TİRYAKİ TÜRKMEÑOĞLU, Sebastián VARGAS VÁZQUEZ, Lúcia WRENCH

BU DERGİNİN HAKEM KURULU

AIEMA - Türkiye is a research center that aims to study, introduce and constitute a data bank of the mosaics from the prehistoric times till today. The best presentation of the mosaics of Turkey is the ultimate goal of this center functioning depending on AIEMA. A data bank of Turkey mosaics and a corpus including Turkey mosaics are some of the practices of the center. Additionally, this center also equips a periodical including the art of ancient mosaics and original studies namely JMR (Journal of Mosaic Research).

JMR (Journal of Mosaic Research) is an international journal on mosaics, annually published by the Bursa Uludağ University Mosaic Research Centre. The aim of this journal is to serve as a forum for scientific studies with critical analysis, interpretation and synthesis of mosaics and related subjects. The main matter of the journal covers mosaics of Turkey and other mosaics related to Turkey mosaics. Besides, the journal also accommodates creative and original mosaic researches in general. Furthermore, together with articles about mosaics, the journal also includes book presentations and news about mosaics.

JMR is a refereed journal. The articles sent to our journal are scanned with the "iThenticate" plagiarism program, and the referee evaluation process is initiated according to the report result received from the program.

The manuscripts can be written in English, German, French or Turkish. All authors are responsible for the content of their articles.

JMR is indexed as a full text by EBSCO since 2009; by TÜBİTAK - ULAKBİM Social Sciences Databases since 2014; by Clarivate Analytics (Thomson Reuters) - Emerging Sources Citation Index (ESCI) since 2016 and by SCOPUS and DOAJ since 2021. Articles are published with DOI number taken by Crossref.

JMR is published each year in November.

It is not allowed to copy any section of JMR without the permit of Mosaic Research Center. Each author whose article is published in JMR shall be considered to have accepted the article to be published in print and electronic version and thus have transferred the copyrights to the Journal of Mosaic Research.

The abbreviations in this journal are based on German Archaeological Institute publication criteria, Bulletin de l'Association internationale pour l'Etude de la Mosaïque antique, AIEMA - AOrOc 25.2019, La Mosaïque Gréco-Romaine IX and Der Kleine Pauly.

Journal of Mosaic Research

ISSN 1309-047X

E-ISSN 2619-9165

Printed by / Baskı

Bursa Uludağ Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü

Bursa - 2020

Tel: + 90 224 2940532

Fax: +90 224 2940531

E-mail: basimevi@uludag.edu.tr

AIEMA - Türkiye, prehistorik dönemden günümüze kadar uzanan zaman süreci içerisindeki mozaikler hakkında bilimsel çalışmalar yapmayı, bu mozaikleri tanıtmayı ve söz konusu mozaikler hakkında bir mozaik veri bankası oluşturmayı amaçlayan bir araştırma merkezidir. AIEMA'ya bağlı olarak, Türkiye mozaiklerinin en iyi şekilde sunumu, bu merkezin işleyişinin nihai hedefidir. Türkiye mozaik veri bankası ve Türkiye mozaiklerini de içeren bir korpus hazırlanması çalışmaları, merkezin faaliyetlerinden bazılarıdır. Ayrıca, merkezin, antik mozaikler hakkında özgün çalışmaları içeren JMR (Journal of Mosaic Research) adında bir süreli yayını vardır.

JMR (Journal of Mosaic Research) Dergisi, her yıl Bursa Uludağ Üniversitesi Mozaik Araştırmaları Merkezi tarafından, mozaikler konusunda yayınlanan uluslararası bir dergidir. Bu derginin amacı, mozaikler hakkında eleştirel bir analiz, yorumlama, mozaik ve onunla ilgili konuların sentezi ile bilimsel çalışmalar için bir platform oluşturmaktır. Derginin temel konusu, Türkiye mozaikleri ve Türkiye mozaikleriyle ilişkili mozaiklerdir. Bunun yanında, dergi yaratıcı ve özgün mozaik araştırmaları içeren diğer mozaiklerle ilgili makaleleri de kabul etmektedir. Ayrıca dergide, mozaikler hakkındaki makalelerle birlikte, kitap tanıtımları ve haberler de bulunmaktadır.

JMR hakemli bir dergidir. Dergimize gönderilen makaleler, "iThenticate" intihal programı ile taranmakta olup, programdan alınan rapor sonucuna göre hakem değerlendirme süreci başlatılmaktadır.

Makaleler İngilizce, Almanca, Fransızca ve Türkçe dillerinde yazılabilir. Dergide yayınlanan makalelerin sorumluluğu makale sahiplerine aittir.

JMR, 2009 yılından itibaren EBSCO tarafından tam metin olarak, 2014 yılından itibaren TÜBİTAK - ULAKBİM Sosyal Bilimler veri tabanları tarafından ve 2016 yılından itibaren Clarivate Analytics (Thomson Reuters) - Emerging Sources Citation Index (ESCI) tarafından 2021 yılından itibaren ise SCOPUS ve DOAJ tarafından taranmaktadır. Makaleler, Crossref'ten alınan DOI numarası ile yayınlanmaktadır.

JMR, her yıl Kasım ayında yayınlanmaktadır.

Mozaik Araştırmaları Merkezinin izni olmaksızın JMR'nin herhangi bir bölümünün kopya edilmesine izin verilmez. JMR'de makalesi yayınlanan her yazar makalesinin elektronik ve basılı halinin yayınlanmasını kabul etmiş, böylelikle telif haklarını JMR'ye aktarmış sayılır.

Bu dergideki makalelerde kullanılacak olan kısaltmalar Alman Arkeoloji Enstitüsü yayın kuralları, Bulletin de l'Association internationale pour l'Etude de la Mosaïque antique, AIEMA - AOrOc 25.2019, La Mosaïque Gréco Romaine IX ve Der Kleine Pauly dikkate alınarak yapılmalıdır.

For detailed information please visit website / Detaylı bilgi için lütfen web sitesini ziyaret ediniz:

<http://arkeoloji.uludag.edu.tr/JMRe/index.html>

Address / Adres:

Bursa Uludağ University / Bursa Uludağ Üniversitesi
Faculty of Art and Sciences / Fen Edebiyat Fakültesi
Department of Archaeology / Arkeoloji Bölümü
16240 - Nilüfer / BURSA - TÜRKİYE

Tel: + 90 224 2941891

Fax: +90 224 2941677

E-mail: mosaicsjournal@gmail.com / aiematurkey@uludag.edu.tr

Facebook: @journalofmosaicresearch

Instagram: @journalofmosaicresearch

In Honour of Werner Jobst

Werner Jobst - Austrian pioneer of mosaic research

Werner Jobst was born in Tschachoritsch in Carinthia, Austria, in 1945. He set out to study classical archaeology and classical philology in Vienna. There he soon made a name for himself as an ambitious scholar, becoming an assistant at the Austrian Archaeological Institute as well as at the Institute for Classical Archaeology at the University of Vienna. Through his teacher and doctoral supervisor, Prof. Hermann Vettters, the director of the Austrian Archaeological Institute

and head of the Ephesos excavations, Jobst came into scholarly contact with Turkey. These events had decisive influence on the rest of his professional life: His love for this country and its cultural assets not only developed through his participation in the Austrian excavations in Ephesos, but manifested itself in a focus of his research activities after the foundation of the Commission for the Corpus of the Ancient Mosaics of Asia Minor at the Austrian Academy of Sciences in 1973: initially Jobst devoted himself to the ancient mosaics of the Roman province of Asia. He undertook research trips to the archaeological museums of Istanbul, Iznik, Izmit and Bursa, as well as to Bithynia and Mysia, in order to document mosaics and to build up an archive.

From 1975 onwards, the organisation and control of the project was the responsibility of the Austrian Academy of Sciences together with the Türk Tarih Kurumu; the commission was chaired by Hermann Vettters and Ekrem Akurgal. In the following years, Jobst successfully continued his documentation of the mosaics in Ionia (Nysa, Kuşadası [Pygela], Miletus and Didyma), as well as in Herakleia Pontike, Amasra, Kastamonu and Eskişehir. He always sought personal contact with those responsible on site. He intensified his efforts to preserve Turkey's mosaic heritage during the 1970s as part of his studies on the mosaics of Ephesos, especially for his publication of the mosaics from Terrace House 2, but also by taking up restoration activities, which he first demonstrated with the help of the Aydın Museum in recovering the mosaic from Pygela.

He was present at the restoration of the mosaic of the Stoa of the Alytarches in Ephesos. In 1980 excavation and restoration works on the mosaics in Erythrai and in the area of the Mimas Peninsula (Karaburun) with the sites of Teos and Klazomenai began under his direction. In Erythrai, the then revolutionary method of preserving mosaics using silicic acid ethyl ester was tested, in which the tessellates did not have to be lifted.

Werner Jobst's untiring efforts to give ancient mosaics the attention that had not been paid to them as art monuments in archaeological research in the German-speaking world for many years were also expressed in his publications on mosaics from Austria (cf. W. Jobst, *Römische Mosaiken in Salzburg* [Vienna 1982]; W. Jobst, *Antike Mosaikkunst in Österreich* [Vienna 1985]). In doing so, he masterfully understood how to address a broad public and arouse its interest.

It was precisely his experience in the field of restoration science that led Werner Jobst, after receiving the offer from the Turkish Department of Antiquities in Ankara, to become head of the project “The Mosaic of the Great Palace in Istanbul”. Under his management, the mosaic complex, which was threatened by decay, was reinvestigated and permanently conserved from 1983 onwards. In addition to the archaeological and restoration works, Werner Jobst saw to it that all parts of the archaeological monument were reunited at their place of discovery (cf. W. Jobst - R. Kastler - V. Scheibelreiter - E. Bolognesi Recchi-Franceschini, *Neue Forschungen und Restaurierungen im byzantinischen Kaiserpalast von Istanbul: Akten der Internationalen Fachtagung vom 6.-8. November 1991 in Istanbul* [Vienna 1999]). It is largely thanks to Jobst’s efforts that a protective building was erected in 1987 in the Arasta Bazaar of Istanbul, which allowed a modern museological presentation of the mosaic. On 28 November 1997, the restoration measures were completed and the mosaic was presented to the Minister of Culture of the Turkish Republic in a ceremony marking the 150th anniversary of the Austrian Academy of Sciences (cf. W. Jobst - B. Erdal - Ch. Gurtner, *İstanbul Büyük Saray Mozayı: Araştırmalar, Onarım ve Sergileme, 1983-1997 = Istanbul, the Great Byzantine Palace Mosaic: its Exploration, Preservation and Exhibition, 1983-1997* [Istanbul 1997]).

After Werner Jobst had attained the post of Provincial Archaeologist of Lower Austria and his university agendas took him to Vienna, Graz and Salzburg, he became Chairman of the Commission for the Corpus of the Ancient Mosaics of Asia Minor at the ÖAW in 1991. In this capacity, he not only intensified his research activities in Turkey, but also expanded his contacts in international mosaic research and with AIEMA.

Since 2004, he has taken on important tasks within the initiative to found a Turkish branch of AIEMA: Here, he could benefit both from his great experience in the fields of mosaic research and restoration and from his personal networks within in the scientific community. Even more, he could further especially his love for the country and the people of Turkey! Jobst served on advisory committees at all events leading up to the founding of AIEMA Türkiye and is now a member of the scientific committee of the Journal of Mosaic Research (JMR).

We wish the jubilarian and ourselves that he may enrich the study of ancient mosaics with many exciting contributions in the years to come and that he may continue his travels and research – especially in Turkey – with his usual vigour!

Veronika Scheibelreiter-Gail

Vienna, July 1, 2021

Werner Jobst'un Onuruna

Werner Jobst - Avusturyalı Mozaik Araştırmaları Öncüsü

Werner Jobst 1945'te Avusturya'nın Karintiya kentindeki Tschachoritsch'te doğdu. Viyana'da klasik arkeoloji ve klasik filoloji okumaya başladı. Orada kısa süre sonra tutkulu bir bilim adamı olarak adını duyurdu ve Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nün yanı sıra Viyana Üniversitesi Klasik Arkeoloji Enstitüsü'nde asistan oldu. Öğretmeni ve doktora danışmanı, Avusturya Arkeoloji Enstitüsü müdürü ve Efes kazıları başkanı Prof. Hermann Veters aracılığıyla Jobst, Türkiye ile bilimsel temas kurdu. Bu olaylar, mesleki yaşamının geri kalanı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olacaktı: Bu ülkeye ve kültürel varlıklarına olan sevgisi sadece Avusturya'nın Efes'teki kazılarına katılmasıyla gelişmemiş, aynı

zamanda 1973'te Avusturya Bilimler Akademisi Küçük Asya Antik Mozaikleri Külliyyatı Komisyonu'nun kurulmasından sonra araştırma faaliyetlerinin odak noktasında kendini göstermiştir: Jobst başlangıçta kendisini Roma'nın Asya eyaletinin antik mozaiklerine adanmıştır. Mozaikleri belgelemek ve bir arşiv oluşturmak için İstanbul, İznik, İzmit ve Bursa arkeoloji müzelerinin yanı sıra Bithynia ve Mysia'ya araştırma gezileri yapmıştır.

1975'ten itibaren projenin organizasyonu ve kontrolü Türk Tarih Kurumu ile birlikte Avusturya Bilimler Akademisi'nin sorumluluğundaydı; bu komisyona Hermann Veters ve Ekrem Akurgal başkanlık etmiştir. İlerleyen yıllarda Jobst, İonia'daki (Nysa, Kuşadası [Pygela], Miletus ve Didyma), Herakleia Pontike, Amasra, Kastamonu ve Eskişehir'deki mozaikleri belgelemeye başarıyla devam etmiştir. Her zaman sahadaki sorumlularla kişisel temas kurmaya çalışmıştır. 1970'li yıllarda Efes mozaikleri üzerine yaptığı çalışmalarda, özellikle Teras Ev 2'deki mozaiklerin yayınlanması için, aynı zamanda ilk kez Pygela'dan mozaığın kurtarılmasında Aydın Müzesi'nin yardımlarla gösterdiği restorasyon çalışmalarını da üstlenerek, Türkiye'nin mozaik mirasının korunmasına yönelik çabalarını yoğunlaştırmıştır.

Efes'teki Alytarches Stoa'sının mozağinin restorasyonundaya almıştır. 1980 yılında Erythrai'de ve Mimas Yarımadası (Karaburun) bölgesinde Teos ve Klazomenai yerleşimleri ile mozaikler üzerinde kazı ve restorasyon çalışmaları kendisinin başkanlığında başlamıştır. Erythrai'de, mozaiklerin kaldırılmasının gerekmediği, silisik asit etil ester kullanılarak mozaikleri korumanın devrim niteliğindeki yöntemi test edilmiştir.

Werner Jobst'un uzun yıllardır Almanca konuşulan ülkelerde arkeolojik araştırmalarda sanat anıtı olarak onlara gösterilmeyen ilgiyi antik mozaiklere vermek için bitmek bilmeyen çabaları, Avusturya'dan mozaikler üzerine yaptığı yayınlarda da ifade edilmiştir (cf. W. Jobst, *Römische Mosaiken in Salzburg* [Vienna 1982]; W. Jobst, *Antike Mosaikkunst in Österreich* [Vienna 1985])

Bunu yaparken, geniş bir kitleye nasıl hitap edeceğini ve ilgisini nasıl çekeceğini ustaca anlamıştır.

Werner Jobst'un Ankara'daki Türkiye Eski Eserler Dairesi'nden teklif almasının ardından "İstanbul'daki Büyük Saray Mozaïği" projesinin başına geçmesine yol açan şey, restorasyon bilimi alanındaki deneyimi olmuştur. Onun yönetimi altında, çürüme tehdidi altındaki mozaik kompleksi yeniden araştırılmış ve 1983'ten itibaren kalıcı olarak korunmuştur. Werner Jobst, arkeolojik ve restorasyon çalışmalarına ek olarak, arkeolojik anıtın tüm bölümlerinin keşfedildikleri yerde yeniden birleştirilmesini sağlamıştır (bkz. W. Jobst - R. Kastler - V. Scheibelreiter - E. Bolognesi Recchi-Franceschini, Neue Forschungen und Restaurierungen im byzantinischen Kaiserpalast von İstanbul: Akten der Internationalen Fachtagung vom 6.-8 Kasım 1991, İstanbul [Viyana 1999]). Büyük ölçüde Jobst'un çabaları sayesinde, 1987 yılında İstanbul Arasta Çarşısı'nda mozaïğin modern bir müzeolojik sunumuna izin veren koruyucu bir bina inşa edilmiştir. 28 Kasım 1997'de restorasyon çalışmaları tamamlanmış ve mozaik Avusturya Bilimler Akademisi'nin 150. kuruluş yıldönümü münasebetiyle düzenlenen törenle Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanı'na takdim edilmiştir (bkz. W. Jobst - B. Erdal - Ch. Gurtner, İstanbul Büyük Saray Mozaïği: Araştırmalar, Onarım ve Sergileme, 1983-1997 = İstanbul, the Great Byzantine Palace Mosaic: its Exploration, Preservation and Exhibition, 1983-1997 [İstanbul 1997]).

Werner Jobst, Aşağı Avusturya Vilayet Arkeologu görevine geldikten ve üniversite gündemleri onu Viyana, Graz ve Salzburg'a götürdükten sonra, 1991'de ÖAW'da Küçük Asya Antik Mozaikleri Külliyatı Komisyonu Başkanı olmuştur. Bu sıfatla, sadece Türkiye'deki araştırma faaliyetlerini yoğunlaştırmakla kalmamış, aynı zamanda uluslararası mozaik araştırmaları ve AIEMA ile olan bağlantılarını da genişletmiştir.

2004 yılından bu yana AIEMA'nın Türkiye şubesini kurma girişimi kapsamında önemli görevler üstlenmiştir: Burada hem mozaik araştırma ve restorasyon alanlarındaki büyük deneyiminden hem de bilim camiasındaki kişisel ağlarından faydalanabilir. Dahası, özellikle ülkeye ve Türkiye halkına olan sevgisini daha da ilerletebilir! AIEMA Türkiye'nin kuruluşuna kadarki tüm etkinliklerde danışma kurullarında yer alan Jobst, şu anda Journal of Mosaic Research (JMR) bilim kurulu üyesidir.

Gelecek yıllarda antik mozaik çalışmalarını birçok heyecan verici katkıyla zenginleştirmesini ve özellikle Türkiye'de seyahatlerine ve araştırmalarına her zamanki gücüyle devam etmesini, kendisi ve kendimiz için diliyoruz!

Veronika Scheibelreiter-Gail

Viyana, 1 Temmuz 2021

Werner Jobst zu Ehren

Werner Jobst - Österreichischer Pionier der Mosaikforschung

Werner Jobst wurde 1945 in Tschachoritsch in Kärnten, Österreich, geboren. Seine Studien der Klassischen Archäologie und Klassischen Philologie führten ihn nach Wien. Dort machte er sich bald als ehrgeiziger Wissenschaftler einen Namen und wurde Assistent am Österreichischen Archäologischen Institut sowie am Institut für Klassische Archäologie der Universität Wien. Durch seinen Lehrer und Doktorvater, Prof. Hermann Vetters, den Direktor des Österreichischen Archäologischen Instituts und Leiter des Unternehmen Ephesos, kam Jobst in wissenschaftlichen Kontakt mit der Türkei, die sein weiteres Berufsleben entscheidend prägen sollte: Seine Liebe zu diesem Land und dessen Kulturgütern

entwickelte sich nicht nur durch die Teilnahme an den österreichischen Ausgrabungen in Ephesos, sondern manifestierte sich nach der Gründung der Kommission für das Corpus der antiken Mosaiken Kleinasiens an der Österreichischen Akademie der Wissenschaften (ÖAW) im Jahr 1973 in einem Schwerpunkt seiner Forschungstätigkeit: Mit dem Ziel, antike Mosaiken für den Aufbau eines systematisch angelegten Bildarchivs zu dokumentieren, unternahm Jobst Reisen in die archäologischen Museen von Istanbul, Iznik, Izmit und Bursa sowie nach Bithynien und Mysien. Die Organisation des Corpusprojekts oblag ab 1975 der Österreichischen Akademie der Wissenschaften gemeinsam mit dem Türk Tarih Kurumu; die Kommission wurde von Hermann Vetters und Ekrem Akurgal geleitet. In den folgenden Jahren setzte Jobst seine Dokumentation von Mosaiken in Ionien (Nysa, Kuşadası [Pygela], Milet und Didyma) sowie in Herakleia Pontike, Amasra, Kastamonu und Eskişehir erfolgreich fort, wobei er stets den persönlichen Kontakt zu den Verantwortlichen vor Ort suchte. Seine Bemühungen um die Erhaltung des musivischen Erbes der Türkei intensivierte er in den 1970er Jahren im Rahmen seiner Forschungen zu den Mosaiken von Ephesos, insbesondere für seine Publikation der Mosaiken aus dem Hanghaus 2, aber auch durch die Aufnahme von Restaurierungsarbeiten, die er erstmals mit Hilfe des Museums Aydın bei der Bergung des Mosaiks aus Pygela demonstrierte. Er war bei der Restaurierung des Mosaiks der Alytarchenstoa in Ephesos anwesend, und 1980 begannen unter seiner Leitung Ausgrabungs- und Restaurierungsarbeiten an den Mosaiken in Erythrai und im Gebiet der Mimas-Halbinsel (Karaburun) mit den Stätten von Teos und Klazomenai. In Erythrai wurde unter Jobsts Ägide die damals revolutionäre Methode der Mosaikkonservierung mit Kieselsäureethylester erprobt, bei der die Mosaiken nicht gehoben werden mussten.

Werner Jobsts unermüdliches Bestreben, den antiken Mosaiken die Aufmerksamkeit zukommen zu lassen, die ihnen als Kunstdenkmälern in der archäologischen Forschung im deutschsprachigen Raum lange Zeit nicht zuteil

geworden war, fand auch in seinen Publikationen zu Mosaiken aus Österreich seinen Niederschlag (vgl. W. Jobst, *Römische Mosaiken in Salzburg* [Wien 1982]; W. Jobst, *Antike Mosaikkunst in Österreich* [Wien 1985]). Dabei verstand er es meisterhaft, ein breites Publikum anzusprechen und dessen Interesse zu wecken.

Gerade seine Erfahrungen auf dem Gebiet der Restaurierungswissenschaft führten dazu, dass Werner Jobst nach dem Angebot der türkischen Antikenverwaltung in Ankara die Leitung des Projektes „Das Mosaik des Großen Palastes in Istanbul“ übernahm. Unter seiner Ägide wurde der vom Verfall bedrohte Mosaikkomplex ab 1983 neu erforscht und dauerhaft konserviert. Neben archäologischen und restaurierungswissenschaftlichen Arbeiten sorgte Werner Jobst dafür, dass alle Teile des Bodendenkmals wieder an ihrem Fundort zusammengeführt wurden (vgl. W. Jobst–R. Kastler–V. Scheibelreiter–E. Bolognesi Recchi-Franceschini, *Neue Forschungen und Restaurierungen im byzantinischen Kaiserpalast von Istanbul: Akten der Internationalen Fachtagung vom 6.-8. November 1991 in Istanbul* [Wien 1999]). Es ist maßgeblich den Bemühungen von Jobst zu verdanken, dass 1987 im Arasta Basar von Istanbul ein Schutzbau errichtet wurde, der eine moderne museale Präsentation des Mosaiks ermöglichte. Am 28. November 1997 wurden die Restaurierungsmaßnahmen abgeschlossen und das Mosaik im Rahmen einer Feier zum 150-jährigen Bestehen der Österreichischen Akademie der Wissenschaften an den Kulturminister der Türkischen Republik übergeben (vgl. W. Jobst – B. Erdal – Ch. Gurtner, *Istanbul. Das große byzantinische Palastmosaik. Seine Erforschung, Konservierung und Präsentation 1983–1997 = İstanbul Büyük Saray Mozayiği: Araştırmalar, Onarım ve Sergileme, 1983-1997 = Istanbul, the Great Byzantine Palace Mosaic: its Exploration, Preservation and Exhibition, 1983-1997* [Istanbul 1997]).

Nachdem Werner Jobst das Amt des Landesarchäologen von Niederösterreich erlangt hatte und seine Universitätsagenden ihn nach Wien, Graz und Salzburg führten, wurde er 1991 auch Vorsitzender der Kommission für das Corpus der antiken Mosaiken Kleinasiens an der ÖAW. In dieser Funktion intensivierte er nicht nur seine Forschungsaktivitäten in der Türkei, sondern erweiterte auch seine Kontakte in der internationalen Mosaikforschung und zur AIEMA.

Seit 2004 hat er wichtige Aufgaben im Rahmen der Initiative zur Gründung eines türkischen Zweigs der AIEMA übernommen: Hier kamen ihm seine große Erfahrung in den Bereichen der Mosaikforschung und Restaurierung ebenso zugute wie seine Vernetzung in der Wissenschaftslandschaft, vor allem aber seine Liebe zu Land und Leuten der Türkei!

Werner Jobst war bei allen Veranstaltungen, die zur Gründung der AIEMA Türkiye führten, in beratenden Gremien tätig. Heute ist er Mitglied des wissenschaftlichen Komitees des *Journal of Mosaic Research* (JMR).

Wir wünschen dem Jubilar und uns, dass er das Studium der antiken Mosaiken in den kommenden Jahren durch viele spannende Beiträge bereichern möge und er mit gewohntem Elan seine Reisen und Forschungen – vor allem in der Türkei – fortsetzen kann!

Veronika Scheibelreiter-Gail

Wien, am 1. Juli 2021

CONTENTS

JOURNAL OF MOSAIC RESEARCH

RESEARCH ARTICLES / ARAŞTIRMA MAKALELERİ

Archaeology / Arkeoloji

- 1 Daniel ALCUBIERRE - Jordi ARDIACA - Pere Lluís ARTIGUES -
Silvia LLOBET - Irene MAÑAS - Antoni RIGO
The Late Roman Mosaics from the Villa of Pont del Treball Digne, Barcelona
Barselona, Pont del Treball Digne Villası'ndan Geç Roma Mozaikleri
- 13 Mahmut AYDIN - Fatima KAVŞUT
Determination of the Type and Origin of Stone Tesseras Used in Antiochian Mosaics, Museum Hotel Example
Hatay Mozaiklerinde Kullanılan Taş Tesseraların Türü ve Kökenin Tespiti, Müze Otel Örneği
- 29 Laura CASO
The Eagle Symbol in the Mosaic of the Great Palace in Constantinople
İstanbul'daki Büyük Saray Mozağindeki Kartal Sembolü
- 41 Jasmina S. ĆIRIĆ
Theodore Metochites Mosaic at Chora and the Relics of the True Cross
Kariye'deki Theodore Metokhites Mozaği ve Gerçek Haç'ın Kalıntıları
- 53 Ömer ÇELİK
İncirli Köyü Martyrium Mozaikleri ve Hatay Mozaikleri Arasındaki Yeri
İncirli Village Martyrium Mosaics and the Place of These Mosaics in Hatay Mosaics
- 79 Ersin ÇELİKBAŞ - Ercan VERİM
Hadrianoupolis Kuzeybatı Nekropol Kilisesi'nin Bema ve Apsis Mozaikleri
Mosaics of Bema and Apse in Northwest Necropolis Church from Hadrianoupolis

- 101 Stéphanie DERWAEL
The Peopled Scroll of the Great Palace Mosaic in Constantinople. New Perspectives
İstanbul'daki Büyük Saray Mozağının Akantus Dallarını Motifi. Yeni Perspektifler
- 127 Dominique Maria DI CARO
Concordantia Veteris et Novi Testamenti in the Mosaic of the Funerary Basilica of Via Dottor Consoli in Catania
Katanya'daki Via Dottor Consoli Mezar Bazilikası'nın Mozağında Concordantia Veteris et Novi Testamenti
- 139 Maria de Jesus DURAN KREMER
The Mosaic Decoration of Peristylia in Roman Villae and Domus of Western Lusitania (Portugal). The Interrelationship between Domestic Space Planning and the Chosen Peristyle Flooring
Batı Lusitania'nın (Portekiz) Roma Villaları ve Domus'unda Peristylia'nın Mozaik Dekorasyonu. Eysel Alan Planlaması ile Seçilen Peristil Döşeme Arasındaki İlişki
- 169 Lihi HABAS
The Mosaic Floors of the House of Kyrios Leontis in Nysa Scythopolis (Beth Shean)
Nysa Scythopolis'teki (Beth Shean) Kyrios Leontis Evi'nin Mozaik Zeminleri
- 199 Anna-Laura HONIKEL
Unraveling the Interplay between Inscriptions and Images: The Cosmological Mosaic of Mérida
Yazıtlar ve Görüntüler Arasındaki Etkileşimi Çözme: Mérida Kozmolojik Mozağı
- 217 Luz NEIRA - Isabel RODRÍGUEZ
Reflections on Music Performance and Dancing in a Roman Mosaic Found on the Aventine
Aventine'de Bulunan Bir Roma Mozağında Müzik Performansı ve Dans Üzerine Düşünceler
- 233 David PARRISH
The Revival of Interest in Representing Plays of Menander in the Late 2nd and Early 3rd Centuries AD: A Historical and Art-Historical Phenomenon
İS 2. Yüzyıl Sonları ve Erken 3. Yüzyıllarda Menander Oyunlarının Temsil Edilmesine İlginin Yeniden Canlanması: Tarihsel ve Sanat-Tarihsel Bir Fenomen

- 259 Nedjma SERRADJ-REMILI
Des expressions et des sentiments sur des pavements dionysiaques de l'Algérie romaine
Roma Cezayiri'nin Dionysiak Döşemeleri Üzerindeki İfadeler ve Duygular
- 289 Nava SEVILLA-SADEH
Dionysian Eros or Erotic Dionysus? Sources and Meanings of Hybridization in the Bacchus Mosaic at the Naples Museum
Dionysiak Eros mu, Erotik Dionysos mu? Napoli Müzesi'ndeki Bacchus Mozağındeki Melezleşmenin Kaynakları ve Anlamları
- 301 Ivo TOPALILOV
The Impact of Constantinopolitan Liturgy on the Mosaic Pavements in the Christian Basilicas in Thrace during the Second Half of 5th C.
5. Yüzyılın İkinci Yarısında Trakya'daki Hristiyan Bazilikalarında Konstantinopolis Litürjisinin Mozaik Döşemelere Etkisi
- 319 Sebastián VARGAS-VÁZQUEZ - Manuel ROMERO PÉREZ
Roman Mosaics of Antequera. An Overview
Antequera'nın Roma Mozaikleri. Genel Bir Bakış
- 341 Véronique VASSAL
La fleur de lotus ou Nelumbo nucifera dans les mosaïques gréco-romaines
Greko-Romen Mozaiklerinde Lotus Çiçeği veya Nelumbo Nucifera
- Conservation / Konservasyon**
- 355 Gözde KIRLI ÖZER
Mozaiklerin Yerinde Sergilenmesi ve Korunmasına Yönelik Tasarımlarda İlişkisel Anlam Çözümlemesinin Katkıları
Contributions of Relational Meaning Analysis in Designs for the Exposure and Conservation of Mosaics
- 363 Şehrigül YEŞİL
Reburial of Mosaics: Field Experiment Comparing Six Different Systems Based on the Results of Monitoring Station in Perge
Mozaiklerin Tekrar Gömülmesi: Perge'de Kurulan İzleme İstasyonu Sonuçlarına Göre Altı Farklı Gömme Sisteminin Karşılaştırılması

BOOK REVIEW / KİTAP İNCELEMESİ

389 Işıl IŞIKLIKAYA-LAUBSCHER

*İki Dünya Arasında: Yaşamdan Ebediyete Zeugma'da Evler ve Mezarlar /
Between Two Worlds: The Houses and Tombs of Zeugma from Life to Eternity,
Kutalmış Görkay (ed.)*

NEWS / HABERLER

397 Miguel PESSOA - Lino RODRIGO - Pedro SALES

*About the 16th Colloquium of the International Association for the Study of the
Ancient Mosaic AIEMA in Conímbriga, Rabaçal, São Simão and Santiago da
Guarda, with excursion to Alter do Chão, Mértola, Milreu and Faro, 11th to 15th
July 2025*

*Alter do Chão, Mértola, Milreu ve Faro'ya Yapılacak Gezilerle Birlikte
Conímbriga, Rabaçal, São Simão ve Santiago Da Guarda'da 11 – 15
Temmuz 2025Tarihinde Düzenlenecek Uluslararası Antik Mozaikler Üzerine
Çalışmalar Derneği 16. Uluslararası Kolokiyumu Hakkında*